

MREŽA ZNANJA

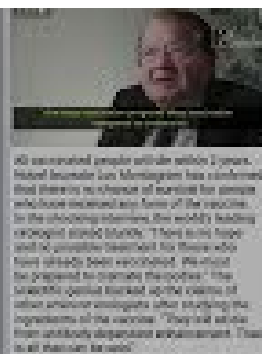
Ljubljana, 11.–13. oktober 2022

Zaupanje v znanost

Sašo Dolenc

Komu naj zaupamo, če ne znanstvenikom?

**1,200 scientists
say climate
threat is
exaggerated?**

Načrt predavanja

Zgodovina zaupanja v znanost.

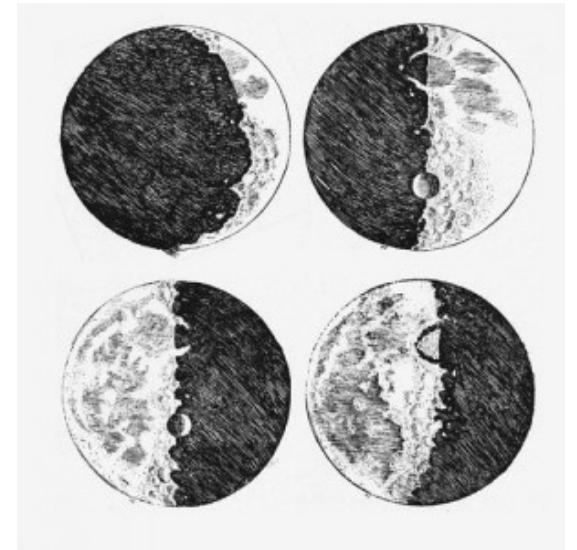
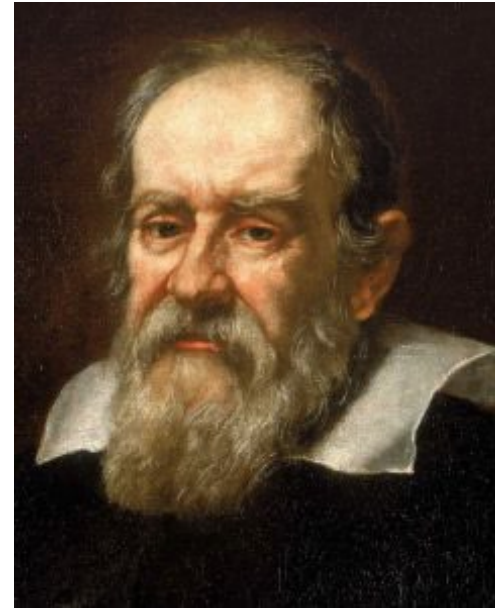
Kaj je znanstvena vednost in pod katerimi pogoji ji lahko zaupamo?

Kako naj znanost vstopa v javni prostor?

Zakaj so nekoč zaupali Galileu?

- Opazovanja s teleskopom sprožijo revolucijo v astronomiji.
- Čez noč postane najslavnejši astronom.
- Jezuiti njegovo knjigo hitro prevedejo v kitajščino.
- Zaupanje v odkritja se ustvari preko drugih učenjakov, ki preverijo in potrdijo njegove ugotovitve o pojavih na nebu.

Nove inštitucije kot garanti zaupanja v znanost

- Članstvo v združenju je znak verodostojnosti in zaupanja.
- Akademije medse sprejemajo le preverjene učenjake.
- Združenja “uglednih gospodov”.
- Pomembno je, da gre za ugledne člane družbe, ki jim javnost tudi sicer lahko zaupa.

Profesionalizacija znanosti v 19. stoletju

- Biti znanstvenik postane poklic.
- Število znanstvenikov začne hitro naraščati.
- Kako zgraditi zaupanje v novih okoliščinah?

Steps of the Scientific Method

Prenos zaupanja iz znanstvene skupnosti na znanstveno metodo

- Garant zaupanja je sledenje znanstveni metodi.
- Kakšna sploh je znanstvena metoda?

Make an observation

3

Test hypothesis and gather data

4

Examine test results and form a conclusion

5

Report findings

Ernst Mach

Ludwig Boltzmann

Karl Popper

Moritz Schlick

Hans Hahn

Otto Neurath

Ludwig Wittgenstein

Rudolf Carnap

Kurt Gödel

Iskanje
univerzalne
znanstvene
metode

Laboratory Life

The Construction of
Scientific Facts

Bruno Latour • Steve Woolgar

Introduction by Jonas Salk

With a new postscript by the authors

Antropologi v laboratoriju

- Znanstveniki začnejo znanost preučevati na znanstven način.
- V 1970-ih se antropologi odpravijo med znanstvenike in znanstvenice. Preučujejo jih enako kot prebivalce odročnih tihomorskih otokov.
- Ugotovijo, da se tudi znanstveniki pogosto odločajo "po občutku".
- Kako družbene sile vplivajo na delo znanstvenikov in kako znanstveniki spreminjajo družbo.

Feministična filozofija znanosti

- Opozarjanje na prezrte glasove in na malo žensk v znanosti.
- Odsotnost žensk (in drugih slabo zastopanih družbenih skupin) lahko predstavlja epistemološki problem.
- Pomen raznolike znanstvene skupnosti za normalno delovanje znanosti.

Radikalnost vrednot moderne znanosti

*(izhajajo iz pisemske
republike)*

Univerzalnost – nihče ni vnaprej izključen, vsi lahko sodelujejo, če sprejmejo pravila skupnosti

---

Enakost – ker v znanstveni skupnosti ni hierarhije, lahko kdorkoli z argumenti sesuje ideje kogarkoli drugega

---

Transparentnost – vse znanje je javno objavljeno in zato dostopno vsem za kritiko in nadgradnjo

---

Znanstvena vednost je lahko družbeno **subverzivna** (Kopernik, Galilejo, Darwin).

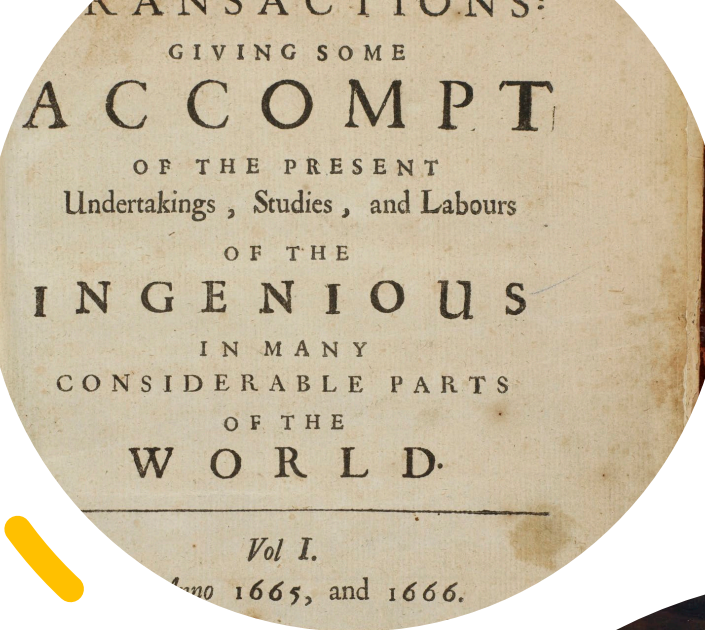

Nasprotovanje avtoriteti, tradiciji ali družbeni hierarhiji samo po sebi ni vrednota znanosti.

Kdaj lahko zaupamo znanosti?

- Ko se v znanstveni skupnosti spoštuje vrednote znanosti.
- Ko je v skupnosti zagotovljena raznolikost nazorov in pogledov.
- Ko se odvija odprta in argumentirana razprava, ki privede do soglasja.
- Znanstvena vednost, ki ji lahko zaupamo, niso trditve posameznega strokovnjaka, ampak dobro ovrednoteno soglasje znanstvene skupnosti.

Znanost v javnosti

Javna polemika ne more in ne sme nadomestiti debate znotraj stroke.

Znanstvena razprava poteka v znanstveni skupnosti in ne v medijih oziroma v javnosti.

Znanstvenik oziroma strokovnjak (*enako kot zdravnik*) javno zastopa doseženi konsenz znotraj stroke.

Zaupanje v znanost

Znanstvena vednost je proizvod kolektiva, ki mu pravimo znanstvena skupnost.

Ideje posameznikov postanejo znanstvena vednost šele po priznanju v znanstveni skupnosti.

Da bi lahko zaupali znanosti, moramo poskrbeti, da znanstvena skupnost vseskozi sledi svojim načelom in vrednotam.